

HÆGEBOSTAD KOMMUNE

Planforslag - Kommunedelplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2014 - 2018

Saman om ei positiv utvikling
Vedtatt i kommunestyret 05.12.2013

Innhold

1. Innledning og bakgrunn for planen	2
2. Utviklingstrekk i Hægebostad kommune	3
3. Kommunens idretts- og friluftspolitikk.....	4
4. Resultatvurdering av forrige plan.....	7
5. Forhold til andre planer.....	9
6. Planprosessen.....	10
7. Beskrivelse av nåsituasjonen for Hægebostad kommune	10
7.1 Idrettslige og andre fysiske aktivitet, herunder friluftaktiviteter.....	10
7.1.2 Organisert idrett	10
7.1.2 Friluftsliv	12
7.1.3 Fysisk aktivitet	13
7.1.4 Folkehelse	15
7.2: Anlegg i Hægebostad kommune	16
7.2.1 Flerbrukshaller.....	16
7.2.2 Svømmebasseng.....	16
7.2.3 Fotballbaner, gress- og grusbaner, friidrettsanlegg	16
7.2.4 Skihytter og lysløyper	16
7.2.5 Turløyper og turkart	17
7.2.6 Alpinanlegg	18
7.2.7 Skytebaner.....	18
7.2.8 Orienteringskart	18
7.2.9 Trav.....	18
7.2.10 Tennis	18
7.2.11 Snøscooter.....	19
7.2.12 Friområder.....	19
8. Analyse av behov for aktivitet og anlegg.....	19
9. handlingsprogram for anlegg og områder	24
Handlingsplan for aktivitet	24
Handlingsplan for anlegg.....	25
10. Langsiktig del	26
11. Kart	26

1. Innledning og bakgrunn for planen

Kommunestyret vedtok i sak 103/12 en revidering av kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet. Denne ble sist revidert i 2010.

Hensikten med planen er å ha en politisk vedtatt og oppdatert langsiktig plan for utvikling av friluftsliv og idrettsanlegg i kommunen, og for å sikre at fysisk aktivitet blir vektlagt i all kommunal planlegging. Planen skal blant annet ha klare mål og strategier for denne utviklinga og samordnes med andre offentlige planer.

Denne planen vil gjelde i 5 år (2014 – 2018). Det fireårige handlingsprogrammet skal rulleres hvert år. I tillegg har planen en langsiktig del som inneholder en uprioritert liste over planlagte idrettsanlegg. Planen skal etter plan- og bygningsloven revideres minst en gang i løpet av hver valgperiode.

Planen må knyttes opp til kommuneplanen, andre kommunedelplaner og reguleringsplaner. Rullert handlingsprogram fungerer som et innspill til det årlige budsjettarbeidet.

Kommunedelplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet danner bakgrunn for søknad om spillemidler.

2. Utviklingstrekk i Hægebostad kommune

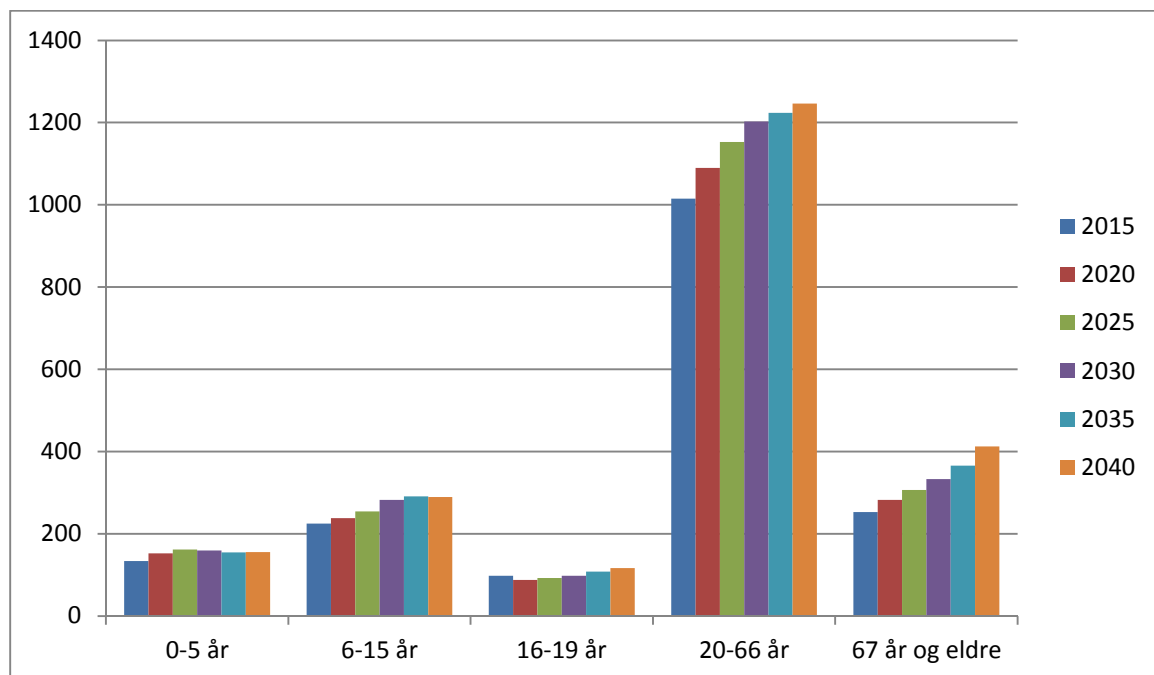
Folketallet i Hægebostad utvikler seg i positiv retning. De siste årene har det vært en gradvis økning i antall innbyggere, fra 1637 i 2009 til 1669 ved utgang av 2. kvartal i 2013.

Antall født barn i kommunen gir et stabilt elevtall på kommunenivå fremover. Men det er en vridning innad i kommunen der disse to skolene blir mer like i størrelse. I

budsjettdokumentet for 2013 ble elevtallet ved skolene framskrevet basert på dagens elevtall og folkeregisteropplysninger for de kommende årene, og dette gir elevtall på 86 i Eiken og 64 på Kollemo i skoleåret 2016/2017. Antall ungdomskolelever på samme tidspunkt er 66.

Det er usikkert om dette er en varig tendens, det er relativt små kull i Hægebostad der små endringer vil gi store utslag.

Tabellen nedenfor viser hvordan befolkningssammensetningen i Hægebostad kommune kan se ut frem mot år 2040.

Tabell 2.1 Framskrevet folkemengde etter alder ved middels nasjonal vekst. (Kilde: SSB, tabell 09482.)

I 2013 var forventet levealderen 75,5 for menn og 80,9 for kvinner, dette er noe lavere enn på landsbasis.

Folkehelsebarometeret består av 34 indikatorer, og disse tyder på at den generelle folkehelsen i Hægebostad er omtrent som ellers i landet. Det er et par unntak; det er høyere konsentrasjon av personer med høyt kolesterol og personer med muskel og skjelettsykdommer. Folkehelsebarometeret viser også at kommunen har høyere andel uføretrygdde mellom 18 – 44 år (4,8%) enn resten av fylket (3,3%) og landet for øvrig (2,3%). Tall fra NAV viser at andelen unge uføre har steget på landsbasis de siste årene, og

psykiske lidelser er en av årsakene til at flere unge blir erklært uføre. Hægebostad kommune ønsker å iverksette tiltak for å motvirke dette.

3. Kommunens idretts- og friluftspolitikk

Hægebostad kommune er i slutfasen av å utarbeide ny samfunnsdel til kommuneplanen. Den er for tiden lagt ut til offentlig ettersyn. Kommuneplanens samfunnsdel inneholder en langsiktig del for perioden 2013 – 2023.

Kommunens visjon nedfelt i kommuneplanen er «saman om ei positiv utvikling». Den overordna målsetjinga i kommuneplanens samfunnsdel er følgende: *«Hægebostad skal gjennom målretta arbeid vera ein attraktiv tilflyttingskommune med minimum 2% befolkningsvekst kvart år, og med spesielt fokus på tilflytting av yngre kvinner.»*

Det er i kommuneplanens samfunnsdel nedfelt et sterkt ønske om å skape et godt omdømme og gode vilkår slik at en får stabil befolkningsøkning og trivsel i kommunen. For å nå dette målet har en i planperioden fokusert på tema som kan spre optimisme og glede over å arbeide og bo i kommunen. Med bakgrunn i dette målet valgte kommunen å fokusere på følgende fire tema: arbeidsplasser, omdømme, likestilling og tjenestetilbud.

Planen for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet skal være et verktøy for å bidra til å oppfylle målene i kommuneplanen. Nedenfor er en oppstilling av hovedmål, delmål og tiltak for temaet omdømme hentet fra høringsutkastet til «Kommuneplan Hægebostad kommune, Samfunnsdelen»:

Hovudmål:

Hægebostad kommune skal bidra til at kommunen sitt omdømme vert utvikla positivt - både som tenesteytar med høg kvalitet og som attraktiv bukommune.

Hovudtiltak: Laga kommunikasjonsstrategi

Delmål og tiltak for kommunen som tenesteytar og arbeidsgjevar

Delmål 1: Positiv utvikling av kvaliteten på kommunen sine tenestar

Tiltak:

- 1.1 Jobba for å få fleire større stillingar
- 1.2 Gjennomføra kurs og kompetanseutvikling for ansatte for å nå kommunen sine målsetjingar
- 1.3 Jobba for å redusera sjukefråvær

Delmål 2: Gjera ansatte til gode ambassadørar for eigen arbeidsplass

Tiltak:

- 2.1 Merkevarerbygging av Hægebostad kommune (mellom anna tiltak frå Kommunikasjonsstrategien)
- 2.2 Sosiale arrangement

Ha 2 sosiale arrangement for heile kommunen i løpet av året (inkl. personalfesten)

Eit arrangement for kvar eining per år

- 2.3 Bevisstgjera og myndiggjera ansatte:

Gjennom medarbeidarsamtalar

Gjennom å utarbeida interne arbeidsmiljøreglar lokalt på eininga og gå i gjennom desse på personalmøter mv.

Delmål 3: Hægebostad kommune skal bli meir synlege i media

Tiltak:

- 3.1 Hægebostad kommune skal ha 1-2 mediaoppslag per måned gjennom å aktivt produsera pressemeldingar

Delmål og tiltak for kommunen som bukommune

Delmål 1: Gjera innbyggjarane til gode ambassadørar

Tiltak:

- 1.1 Setta av ressursar for å få fram gode historier – både om innbyggjarar og kommunen sine tilbod
- 1.2 Ta fatt i konkrete problem og vera løysingsorienterte
- 1.3 Legga til rette for tovegskommunikasjon med innbyggjarane
- 1.4 Utarbeida strategi for bruk av sosiale media (del av Kommunikasjonsstrategien)
- 1.5 Laga eiga heimeside/app for Lygnanytt – i tillegg til papirutgåva
- 1.6 Utarbeida strategi for å gjere born og unge stolte av kommunen si historie og glade i kommunen som oppvekstkommune

Delmål 2: Tilrettelegga for at lag og foreiningar skal kunne utvikla seg

Tiltak:

- 2.1 Gjera alle lag og foreiningar tilgjengelege på heimesida gjennom ein oversikt over aktive lag, linkar, facebookgrupper osv. Elles nytte Lygnanytt, facebook og heimesida til å informera om lagas møter og arbeid
- 2.2 Gratis bruk av idrettsanlegg, skuler og symjehallar for alle lag og foreiningar

Delmål 3: Synleggjera Hægebostad som god bukommune

Tiltak:

- 3.1 Del av Kommunikasjonsstrategien
- 3.2 Arbeida for å utvikla eit betre kulturtilbod i kommunen

Hele Listerregionen kommer dårlig ut på målinger som gjelder levekår. Regjeringen knytter likestilling til levekår og demokrati. Hægebostad kommune scorer svært lavt på statistisk sentralbyrå sine likestillingsindikatorer. Fraflytting av yngre kvinner blir sett på som ei særlig utfordring i Hægebostad. På grunn av kommunen sine utfordringer knyttet til likestilling ble dette tatt med som et satsingsområde i kommuneplanens samfunnsdel. Det ble definert et hovedmål og åtte delmål. I hovedmålet er det nedfelt et behov for å ta likestillingsperspektivet med i fritidsaktiviteter, dette blir også mer spesifisert i et delmål med tilhørende tiltak vedrørende folkehelse og friskliv.

Hovudmål:

Utvikla ferdigheiter, kunnskap og haldningar som på sikt kan føra til like og auka moglegheiter for begge kjønn innanfor utdanning, arbeid, politikk og fritidsaktiviteter

Delmål 8: Friskliv i eit kjønnsperspektiv

Best i Agder

Tiltak:

8.1 Frisklivssenteret på Sørlandets Rehabiliteringssenter er eit samarbeidsprosjekt mellom Sørlandets Rehabiliteringssenter, Eiken Idrettslag, Hægebostad idrettslag og Hægebostad kommune.

Det blir oppmoda til at frisklivssenteret blir brukt som ei plattform til å fremma likestillingsverdiene hos alle aktuelle lag og organisasjonar. Det kan ein gjera ved å oppmoda deltakarane i frisklivsprosjektet til å invitera aktuelle lag og organisasjonar i kommunen og presentere kommunens samfunnsdel og oppmoda til at dei samla eller kvar for seg utvikler dei delmål dei sjølv måtte ynskja å setja opp for å nå hovudmålsetjinga vår

8.2 For å stimulera arbeidet med å fremma likestillingsverdiar i lag og organisasjonar, kan det søkast om økonomisk støtte.

Mål for kommunedelplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet basert på mål og tiltak i kommuneplanen:

- Tjene som grunnlag for en planmessig- og målstyrt utbygging av anlegg og tilrettelegging av områder for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.
- Tjene som en rettleider for kommunal prioritering av søknader om tilskudd fra spillemidler og dokumentasjon av slike søknader.
- Være til hjelp for lag og organisasjoner i deres planlegging.
- Avklare kommunale oppgaver, ansvar og økonomiske plikter i forhold til utbygging og drift av anlegg og område for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.
- Sikre arealer for lek, friluftsliv og idrettsaktiviteter, og samordne behovene for disse.
- Tjene som grunnlag for arbeid med dokumenter som kommuneplan, årsbudsjett og økonomiplan.

Det er et mål for Hægebostad kommune at innbyggerne skal være fysisk aktive.

Hægebostad kommune er en kommune med mye frivillig arbeid. Hovedstrategien for å sikre at innbyggerne er fysisk aktive, er å legge til rette forhold for frivillig engasjement. Dette gjøres blant annet gjennom økonomisk støtte og utbygging av anlegg, samt bidra til å spre informasjon om eksisterende aktiviteter.

Fylkeskommunen sine tall fra idrettsregistreringa viser at det er få innbyggere som driver med organisert idrett. Kommunen ønsker en økning i antall aktive idrettsutøvere, men hovedfokus vil være å stimulere innbyggerne til fysisk aktivitet. De mest populære tiltakene som bidrar til å fysisk aktivitet er tiltak som faller utenfor organisert idrett, som rundløyper, skiløyper, trimgrupper.

I planforslag til «Regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet» har fylkeskommunen som mål at idrett, treningssentre og andre arenaer for fysisk aktivitet skal være fri for doping. Dette slutter Hægebostad kommune seg til, og forventer at idrettslag i kommunen har et bevisst og dokumentert forhold til antidopingarbeid.

Kommunen vil i planperioden prioritere følgende anlegg/målgrupper:

1. tiltak som stimulerer ellers lite aktive innbyggere til økt aktivitetsnivå
2. anlegg og aktiviteter som er tilrettelagt for alle uavhengig av funksjonsevne
3. tiltak som gir en økt bredde i tilbudet

I tillegg spiller folkehelseperspektivet, samt engasjementet blant innbyggerne og idrettsråd en viktig rolle i hvordan anlegg og aktiviteter blir prioritert. Siden vi er en liten kommune er det vanskelig å ta kommunalt initiativ til nye aktiviteter i handlingsplanen, men kommunen vil etter beste evne støtte tiltak som frivillige lag og foreninger setter i gang.

4. Resultatvurdering av forrige plan

Det har blitt ferdigstilt flere friområder og idrettsanlegg i forrige planperiode. Tabell 4.1 viser ferdigstilte anlegg fra forrige plan. Anleggene er hentet fra den langsiktige delen, det er derfor naturlig at ikke alle er gjennomført. Flere av anleggene som ikke er ferdigstilte, vil bli lagt inn i det fire-årige handlingsprogrammet.

	FERDIG	IKKE FERDIG
Sykkelbane Eiken Skule		X
Opprustning av løypenettet Verdal		X
Snøkanon Verdal skianlegg		X
Tribune hovedbane kollemo	X	
Oppgradering av lys grusbane Kollemo		X
Tilrettelegging skiløyper Haddelandsheia		X
Kunstgressbane med flomlys Kollemo		X
Rehabilitering Tennisbane Kollemo		Under arbeid
Sandvolleyballbane Eiken Skule		X
Orienteringskart Verdal		X
Turstiar/toppturar Hægebostad	X	
Rehabilitering av lysanlegg lysløype Kollemo		X
Oppgradering lysløype Naglestad		X
Skyttarhus Ørteknappen	X	
Skatepark Eiken Skule		X
Motorsportanlegg – crossbane/trialbane		X
Balløkke Eiken bustadfelt		X
Tursti langs Lygne Skeie – Eiken		X
Isanlegg Eiken Skule		X
Isanlegg Kollemo skole		X

Tabell 4.1: Ferdigstilte anlegg i forrige plan

Etter at det ble opparbeidet en sandvolleybane på Kyrkjeodden, har det ikke vært behov for tilsvarende på Eiken Skule. Denne har derfor ikke blitt realisert.

I tillegg har det av ulike årsaker blitt opparbeidet anlegg som ikke var innarbeidet i handlingsprogram eller langtidsplan.

- Ved Eiken Skule har det blitt ferdigstilt et kunstgressanlegg for friidrett, 7-er fotball og annen ballidrett.
- På Kongeneset har det blitt opparbeidet en tursti med lys.
- Kyrkjeodden har blitt opparbeidet som friområde med universell utforming og bl.a. sandvolleybane
- På grendehuset på Snartemo er det ferdigstilt et styrketreningsrom.
- HIL har satt opp en lavvo på Kollemo.
- Det er laget en sandvolleybane på Birkeland.
- Det er opparbeidet en tursti rundt Lokavatn.
- Det arbeides med å sette opp en gapahuk i «Skolelia» ved Eiken Skule

Lista viser at de fleste anleggene som er gjennomført i forrige planperiode ikke var innarbeidet i kommunedelplanen. Årsaken til at disse ikke ble tatt med er sannsynligvis sammensatt. Det er et ønske at flest mulig planlagte idrettsanlegg kan innarbeides i den reviderte planen. Dette vil gi et bedre og mer oversiktlig styringsredskap for politikere og administrasjon.

TILTAK	ANSVARLIG	IGANGSATT
Svømmetrening	Eiken IL	Nei
Friområde Kyrkjeodden	Enhet for plan og drift	Ja
Klatretrening	Eiken speidergruppe	Nei
Friområde Sjekkeland	Enhet for plan og drift	Ja
Volleyball	Hægebostad IL	Nei
Friområde Vatne bru	Enhet for plan og drift	Nei
Skitrening	Eiken IL	Ja
Padling	Eiken Speidergruppe	Nei
Friområde Rehabiliteringssenter	Enhet for plan og drift	Ja
Skøytetrening	Eiken IL/Hægebostad IL	Nei

Tabell 4.2: Igangsatte aktivitetstiltak i forrige plan

Aktivitetstiltakene som ikke er igangsatt skyldes hovedsaklig at det er begrensede ressurser i det frivillige arbeidet, og derfor vanskelig å starte opp nye aktiviteter. I tillegg er speidergruppa foreløpig nedlagt, og det er derfor ikke igangsatt aktiviteter i regi av denne.

5. Forhold til andre planer

Kommuneplanens samfunnsdel er for tiden ute til offentlig ettersyn. Mål og tiltak i kommuneplanen danner grunnlag for kommunedelplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet.

Kommunen vil i løpet av valgperioden vurdere om kommuneplanens arealdel skal tas opp til vurdering, jf vedtak i kommunestyresak 300/12. Arealbehovene for idrett og friluftsliv vil da bli tatt med som innspill til kommuneplanens arealdel.

Anleggene som er inkludert i kommunedelplanen drives av forskjellige aktører. Kommunale driftsutgifter på eksisterende anlegg i tabell 5.1 er hensyntatt i budsjettet. I tillegg vil handlingsprogram (se avsnitt 9) for aktiviteter og anlegg bli innarbeidet i budsjett og økonomiplan.

Anlegg	Årlige driftskostnader
Eiken skule (volleyballhall, svømmebasseng, grusbane, aktivitetsområde, kunstgressanlegg)	300 000
Kollemo skole idrettsanlegg (volleyballhall, ballbinge, aktivitetsområde, gressbaner, grusbane, svømmehall, lysløype, turløype, friidrettsanlegg, tennisbane)	350 000
Kyrkjeodden	75 000
Skjekkeland badestrand	5 000
Skeie Badestrand	5 000
Skeie lysløype	7 000

Tabell 5.1: Kommunale driftsutgifter på idrettsanlegg

6. Planprosessen

Det ble vedtatt revisjon av planen på kommunestyremøte i desember 2012. Planprogrammet ble utarbeidet av plan- og drift på forsommeren. Formannskap og kommunestyre vedtok i juni 2013 igangsetting av planarbeidet og utlegging av planprogram til offentlig ettersyn. Planprogrammet var ute på høring i løpet av sommeren. På første møte i august ble planprogrammet fastsatt av formannskap og kommunestyre.

Oppstart ble meldt i Farsunds Avis, Fædrelandsvennen, på kommunen sine hjemmesider og i det lokale infoskrivet fra Hægebostad kommune (Lugnanytt) som kommer til alle husstander.

I løpet av prosessen har representanter fra idrettslag, skytterlag, Lister friluftsråd, Jeger og fiskeforening, folkehelsekoordinator, rektorer og barnas representant vært invitert på møte. I tillegg har det vært samtaler med disse og andre aktuelle aktører for å sikre medvirkning og best mulig informasjonsutveksling.

7. Beskrivelse av nåsituasjonen for Hægebostad kommune

7.1 Idrettslige og andre fysiske aktivitet, herunder friluftaktiviteter.

Innenfor idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er det stor deltakelse fra kommunens innbyggere. Friluftsliv spiller en viktig rolle for mange, og bidrar til fysisk aktivitet også for personer som ikke utfører annen form for trening eller idrett. Kommunen likestillingsproblematikk gjenspeiles innenfor det frivillige arbeidet, og kommunen vil etter beste evne støtte tiltak som stimulerer til likestilling innfor idrett og friluftsliv.

7.1.2 Organisert idrett

Kommunene har to aktive idrettslag med god dugnadsånd. I deres regi har kommunen et svært godt idrettstilbud til barn og unge. Det er derimot få voksne som driver med organisert idrett. Dette gjenspeiler seg i statistikkene. Fylkeskommunen sin oversikt fra idrettsregistreringen i 2012 viser at det er få innbyggere som driver med organisert idrett. I Hægebostad er det kun 14%, noe som er lavest i fylkessammenheng. Det er et ønske fra kommunens side med en økning i antall aktive idrettsutøvere.

I vinterhalvåret er det barneidrett i begge flerbrukshallene. Dette er en gang i uka, og er aldersinndelt i grupper fra 0 år opp til og med 7. klasse. Ungdomsskoleelevene har også tilsvarende tilbud en gang i uka. Boltregruppa er for barn fra 0 – 4 år, og er et relativt nytt tiltak. I Hægebostad starter sesongen alltid med utendørs terrengløp for alle.

I Hægebostad har fotball en viktig posisjon, og på barneskoletrinnene er det svært stor oppslutning på fotballagene. Det er aldersinndelte grupper som har fotballtrening en dag i uka, i tillegg til fotballkamper, i sommerhalvåret. Det er følgende aldersinndelte grupper:

- Microputter 1. – 2. klasse
- Miniputter 3. – 4. klasse
- Lilleputter 5. – 7. klasse
- Guter 14

- Jenter 16
- Guter 16
- A-laget
- B-laget

Microputter, miniputter og lilleputter har felles fotballag for gutter og jenter. Det er fotballag ved begge barneskolene for disse tre aldersgruppene

For de aldersinndelte fotballagene er det felles lag for kommunene Hægebostad, Audnedal og Åseral. Erfaringsmessig er det få jenter som fortsetter med organisert fotball etter overgangen til ungdomsskolen. I Hægebostad har jentelaget fått en oppsving de siste årene. Tingcupen har blitt arrangert i forbindelse med «Tinget» flere år på rad, og her deltar fotballag fra hele vestre delen av Vest-Agder.

Håndball blir drevet i samarbeid med Audnedal kommune, og er organisert under Grindheim idrettslag.

I begge flerbrukshallene er det Aerobic to ganger i uken. Dette er åpent for alle, men det er hovedsaklig kvinnelige deltakere.

I tilknytning til Hægebostad idrettslag er det ei aktiv svømmegruppe. Det er fribading en gang i uka, gruppevis for barnehagebarn og skolebarn. Dette er veldig populært tilbud som benyttes av mange. I tillegg er det svømmetrening organisert i grupper etter ferdighet en gang i uka. Tilbud om fribading og svømmetrening er til stede når svømmebassengene er i drift.

Hægebostad skytterlag arrangerer skyting i Aushommen i sommerhalvåret. Det arrangeres skyting for rifle, hagle og pistol ved anlegget.

Øvre Eiken Skytterlag er et aktivt skytterlag med aktivitet hele året. Skytterlaget har et godt tilrettelagt opplegg for unge skyttere. Laget arrangerer trening for barn og unge en gang i uka hele året. Treningene foregår ute fra mai til september, og resten av året på innendørsanlegget. Skytterlaget opprettholder aktivitetene også i skoleferiene. Hver sommer arrangeres banestevnet "Listertreffet" med 150-180 deltaker fra Bergen i vest til Oslo i øst. Dette stevnet er et av fire stevner i Lister som arrangeres samtidig med ei samla premiering. Hovedpremien, som må vinnes tre ganger, er en kopi av Snartemosverdet i full størrelse. Feltstevner arrangeres mer sporadisk. Hver høst arrangeres det innendørsstevne samtidig med Grindølen skytterlag med ca 100 deltakere. Skytterlaget arrangerer også Samlagsstevner i bane-, felt og 15 m skyting (kretsstevner)når det er skytterlagets tur etter vedtatt turnus i skyttersamlaget. Alle konkurranser i DFS regi er fullt ut likestilte, her konkurrerer jevngamle jenter og gutter i same klasse. Skytterne deltar på alt fra lokale karusellstevner opp til landsskytterstevnet. Skytterlagets aktive skyttere deltar sammenlagt på ca 40 forskjellige stevner i løpet av året med et varierende antall deltakere fra 2-3 til ca 10 stk. Det blir også arrangert skyteskole for nye skyttere etter behov. Dette er et ferdig opplegg som tilbys lagene av skytterkontoret. I tillegg til nevnte aktiviteter kommer trening til storviltprøven.

Idrettslaga arrangerer skikarusell med tre – fire skirenn på Kollemo og Verdal. Dette er aktiviteter for alle aldre, og har bred oppslutning blant innbyggerne i kommunen. Skikarusellen på Verdal tiltrekker seg også mange deltakere fra andre kommuner.

7.1.2 Friluftsliv

Naturopplevelser er et karaktertrekk som karest skiller friluftsliv fra andre fritidsaktiviteter. Opplevelse er vanskelig å måle, men er en viktig dimensjon i livet, og bidrar til økt livskvalitet.

Fylkeskommunen anbefaler at alle kommuner gjennomfører en kartlegging og verdisetting av kommunale friluftsområder. Dette bidrar til å skape et godt bilde av friluftinteressene i kommunen, og vil være et godt verktøy i arealplanleggingen. Fylkeskommunen har i sitt handlingsprogram satt opp at de kan bistå kommunene i en slik kartlegging i perioden 2016 – 2018. Hægebostad planlegger å gjennomføre kartlegging av lokale friluftsområder i denne perioden. I 2013 ble området bak Eiken Skule statlig sikra friluftsområde. Det er ikke foreløpig planer om å sikre flere områder.

Hægebostad kommune har et særdeles flott turterreng som mange benytter seg av. Med et hovedvassdrag som er verna mot kraftutbygging har kommunen mye flott og uberørt natur som går videre helt opp til Hardangervidda. Allemansretten utgjør fundamentet for våre friluftstradisjoner, og bidrar til at alle innbyggerne har gode muligheter til å delta i ulike former for friluftsliv.

Det har lenge vært et mål i Hægebostad kommune at rene vann og vassdrag sammen med varig vern mot kraftutbygging skal utnyttes for å skape trivelige og attraktive bomiljø. Lygne og Lygna er en viktig del av naturen, og brukes flittig til både fiske og bading. Det er tilrettelagt mange turstier i tilknytning til vannene, flere med universell utforming.

Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane Landskapsverneområde (SVR) er et område på totalt 3460 km² som er varig verna. Området omfatter 10 kommuner, og bakgrunnen for vernet er å ta vare på et sammenhengende leveområde for den sørligste villreinstammen i Europa, og samtidig bevare et urørt naturområde. Setesdal Vesthei i Hægebostad kommune omfatter 77 km² av den nordlige delen av kommunen. Området er et fantastisk utgangspunkt for friluftaktiviteter.

Hægebostad idrettslag har de siste årene satt opp merka heieturer. Det er utarbeidet ei brosjyre for turene som er lagt ut for salg på butikken. For 2013 er det 26 heieturer med beskrivelse av turen, sporlogg, avstand, høgdeforskjell og gåtid. Ifølge brosjyren er målet å få spreke innbyggere, oppleve fin natur og lære lokalhistorie. Hver topptur har ei særegen klippegang, og klippekort kan leveres ved slutten av sesongen. Det er premiering til de som deltar. Heieturene er spredt over et geografisk område som strekker seg fra Gysland i sør, og nordover til Valefjell og Hærstøl.

Ved Eiken Skule er det under utvikling et friluftsområde under Hekkfjell. «Skulelia» blir brukt i undervisningssammenheng og i friminutt, og det er oppført en gapahuk i dette området. Dette er en arena for fysisk utfoldelse for idrettslag og kommunens innbyggere.

Mulighetene for friluftsliv vinterstid er gode i vår kommune. Naturen i Hægebostad er fantastisk også på vinteren. Det er flotte områder for de som ønsker seg en tur utenfor preparerte skiløyper, samtidig er det flere oppkjørte løyper. Skianlegget på Verdal er et populært tilbud for hele regionen med flere løyper av ulike lengde, lysløyper, aktiviteter og skihytte.

Forholdene ligger godt til rette for fiske i Hægebostad. Det er 988 vann i kommunen, og mange av disse inneholder fisk. I tillegg til Lygne ligger det flotte fjellvann over hele kommunen. På butikkene selges det fiskekort til tre av vannene; Gletnevatn, Lokavatn og Bjennevatn. I Lygne er det åpent for alle å fiske, uten fiskekort. Barn og unge under 16 år har rett til gratis fiskekort etter innlandsfisk i perioden fra 1. januar til 20. august. Det er mange grunneiere som fisker i egne vann, og låner ut fiskeretten til venner og bekjente. Fiske er en populær fritidsaktivitet for alle aldersgrupper i Hægebostad, men det finnes ingen oversikt over hvor omfattende fiskeaktiviteten er.

Forsuring av innsjøer dreper alger, dyr og fisk. For å motvirke forsuring kalkes det i innsjøer og vassdrag. I Hægebostad kommune blir syv av fiskevannene kalket av fylkesmannen eller i kommunal regi. I tillegg kalkes Lygnavassdraget. Kalkeprosjektene har ført til at disse vannene igjen inneholder mye fisk.

Jakt er en viktig del av kulturen i Hægebostad kommune, og er årsaken til at en stor andel av innbyggerne er delaktig i friluftaktiviteter. Ifølge Fauns rapport har jaktinnsatsen holdt seg relativt stabil i Hægebostad over tid. I 2012 var det 898 jegerdagsverk i Hægebostad kommune. Antall aktive jegere har holdt seg relativt stabilt på ca 180 personer de siste årene, jf SSB tabell 07709. Av 180 aktive jegere er kun 5 kvinner. Det jaktes mest på elg, hjort og rådyr, men også noe småvilt.

7.1.3 Fysisk aktivitet

Med fysisk aktivitet forstås egenorganiserte trenings- og mosjonsaktiviteter. All utendørsaktivitet i naturområder, der det er rom for naturopplevelser, kan karakteriseres både som fysisk aktivitet og friluftsliv. Betegnelsen avhenger av motivene til den som utøver aktiviteten.

Ifølge folkehelseinstituttet har fysisk aktivitet betydning for trivsel og psykisk helse. For å stimulere innbyggerne til fysisk aktivitet tilrettelegger kommunen løyper og anlegg som kan brukes til uorganisert aktiviteter på fritiden. Det er tilrettelagt for mange ulike aktiviteter ved kommunens skoler, og anleggene her blir mye brukt utenfor skoletid, både til organisert idrett og andre uorganiserte aktiviteter. Idrettslagene bruker fotballbanene flittig, og bingene er et populært tilbud.

Lister Friluftsråd har i samarbeid med kommunen anlagt en kanosentral ved Lygne. Sentralen består av ei grillbu med sju kanoer til utlån, og er bygget i tilknytning til Sørlandets Rehabiliteringssenter. Dette er et kostnadsfritt tilbud for alle. Utlånet av kajakkene blir administrert av rehabiliteringssenteret. Det planlegges en utvidelse av dette området. Se også avsnitt 7.2.14.

Det finnes mange merka turløyper i kommunen. Initiativet «Heieturar i Hægebostad» har fengst størstedelen av den voksne befolkningen, og er et viktig forebyggende tiltak med hensyn til folkehelse. Flere som ikke tidligere var fysisk aktive, benytter seg av disse merkede stiene. Det er stor variasjon i stigning, og lengde på turene, slik at alle vil finne turer som passer til sitt nivå. Med basis i disse heieturene blir det arrangert fellesturer og trimgrupper. Topphønene er ei trimgruppe som går toptur to ganger i uka, og er et tilbud åpent for alle.

Idrettslagene inviterer også til enkeltstående idrettsarrangement. Eiken IL arrangerer Hekkfjellrennet. Dette er et årlig skirenn på ca 30 km, og har godt over 100 deltakere. På grunn av problemer med snøsmelting skal traseen legges om noe.

Hægebostad idrettslag har de siste to årene arrangert Stakken Triathlon med stor suksess. I 2013 var det 85 deltakere fra flere kommuner. Dette er en konkurranse med løping, sykling og svømming, og det legges vekt på deltakelse fremfor sportslige prestasjoner. Det har vært mange unge deltakere på Stakken, og idrettslaget satser på en utvidelse av arrangementet.

Naturen i Hægebostad innbyr til gode muligheter for fysisk aktivitet også på vinteren. Idrettslagene kjører opp skiløyper på Verdal, Naglestad og Kollemo. Disse løypene brukes aktivt av nærmiljøet til både trening og tur.

Skianlegget på Verdal har et godt tilrettelagt løypenett som er åpent for fritt bruk så lenge det er snø. Det er ulik lengde på løypene, fra 3 til 29 km, noe som sikrer et godt og variert tilbud for trening, tur og for barnefamilier. Det er mye aktivitet i disse løypene, og anlegget tiltrekker seg skigåere fra flere andre kommuner. Anlegget er et av Eiken idrettslag sine viktigste folkehelseiltak. Det er god dugnadsinnsats i Eiken, og det blir brukt store ressurser på holde løypene preparerte gjennom vintersesongen. Men det er vanskelig for idrettslaget å drive et anlegg av denne størrelsen alene, og kommunen vil derfor delta i arbeidet med å gjøre Verdal til et regionalt skianlegg.

På Naglestad er det en alpinbakke på ca 450 m. Det er et lite anlegg med stor oppslutning. For barn i barneskolealder er dette en populær møteplass når bakken er åpen i helgene.

Vinterstid har det tradisjonelt vært mye skøyteaktivitet på Lygne. Vinteren 2012-2013 ble det i samarbeid med brannvesenet laget en skøytebane på begge barneskolene. Denne ble flittig brukt i skoletid og på fritida. Etter planen gjentas dette kommende år.

Som påpekt i regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er skole og barnehage viktig for å sikre daglig fysisk aktivitet og etablere gode vaner. Som eier av skoler og barnehager

har kommunen en unik mulighet til å legge til rette for at barna får positive erfaringer med sunn mat og fysisk aktivitet. I Hægebostad er skolene og barnehagene oppmerksom på behovet for at barna er i bevegelse, og det blir lagt opp til fysisk aktivitet ved bruk av temadager og tilrettelagte uteområder.

7.1.4 Folkehelse

Det offentliges innsats innenfor helseområdet har gjennom lang tid hatt hovedfokus på individrettede og reparerende tiltak. I stortingsmelding nr 16 (2003 – 2004) «Resept for et sunnere Norge» konkluderes det med at fokus skal rettes mot å «forebygge mer for å reparere mindre. Målet med forebygging er økt livskvalitet for mange, og gjennom samhandlingsreformen motiveres kommunene til forebygging ved at det begrenser utgifter til behandling og velferdsordninger.

I regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet er det et ønske fra fylkeskommunen at helsetjenesten i større grad vektlegger å arbeide forebyggende fremfor reparerende. Livsstilsykdommer kan forebygges, og fysisk aktivitet er viktig i denne forbindelse.

Som et ledd i det forebyggende arbeidet har kommunen etablert en frisklivssentral. En frisklivssentral er en kommunal helsetjeneste som har som mål å fremme fysisk og psykisk helse samt forebygge og mestre sykdom. Målgruppen ved en frisklivssentral er personer som har økt risiko for, eller allerede har sykdommer eller utfordringer knyttet til fysisk og psykisk helse, men man trenger ikke være syk eller ha en diagnose for å være deltaker ved en frisklivssentral.

(Kilde: <http://helsenorge.no/Helsetjenester/Sider/Frisklivssentral.aspx>)

De fleste steder er frisklivssentralen et tilbud for voksne over 18 år. I Hægebostad blir det et tilbud også for de barna som har et behov. Overvektige barn vil få tilbud om oppfølging. Resept til frisklivssentralen kan skrives av lege, men også av skolene, helsestasjonen og psykiatrisk sykepleier. En resept varer i tre måneder, men kan også fornyes ved behov. Deltakere får blant annet tilbud om kostholdskurs, røykeslutt og fysisk aktivitet.

Sørlandet rehabiliteringssenter er i gang med bygging av et treningssenter i Eiken. Treningssenter har i mange år blitt påpekt som et behov, og da særlig i forbindelse med kommuneplanens mål vedrørende tilflytting av yngre kvinner. Ved det nye treningssenteret er det gode muligheter for å utvikle systematiske tilbud, og det vil være et nyttig verktøy for frisklivssentralen sine brukere. Rehabiliteringssenteret planlegger å gjøre dette tilbudet tilgjengelig for innbyggerne, noe som vil bli et svært godt supplement til de utendørsanlegg som allerede finnes i kommunen. Varmtvannsbassenget som Sørlandet Rehabiliteringssenter benytter i behandlingen av sine pasienter vil sannsynligvis bli en del av tilbudet til lokalbefolkningen.

7.2: Anlegg i Hægebostad kommune

7.2.1 Flerbrukshaller

Hægebostad kommune har en flerbrukshall på 16x24m på Kollemo skole og en flerbrukshall på 18,5 x 30m på Eiken Skule. Disse dekker behovene til skolene og til kveldsaktiviteter. Kommunen stiller flerbrukshallene gratis til disposisjon for frivillige lag og organisasjoner, Utenfor skoletid blir de regelmessig benytta til ulike formål som fotball, håndball, volleyball, aerobic, trim, barneidrett, osv.

7.2.2 Svømmebasseng

Hægebostad kommune eier to svømmebasseng, et ved hver av barneskolene. Bassengene dekker behovene til skolene og til fribading. Begge bassengene er på 12,5 x 8m, og har høy standard. Bassengene er stengt i perioder for å spare driftsutgifter.

Det er også bygd svømmebasseng i anleggene til Sørlandets Rehabiliteringssenter Eiken. Anlegget har høg standard og særlig høy vanntemperatur. Anlegget er åpent hele året og blir på dagtid drevet som et behandlingstilbud til pasienter. Det vil kanskje bli tilgjengelig for allmenheten via treningssenteret når det står ferdig

7.2.3 Fotballbaner, gress- og grusbaner, friidrettsanlegg

På Kollemo har idrettslagene sammen med kommunen et anlegg som består av to gressbaner og en grusbane med flomlys. I forbindelse med gressbanen er det et friidrettsanlegg som består av løpebaner, hoppegrop med lengde og tresteg, kule og diskosring. Friidrettsanlegget er i dårlig stand, og blant annet kule- og diskosring er ikke ferdigstilt.

Grasbanen er preget av stor aktivitet, 10 lag spiller kamper og trener fra 1-3 ganger i uken, så belastningen er stor.

På Eiken Skule har det blitt opparbeidet et nytt kunstgressanlegg. Det er tredelt, med en fotballbane for 7-er fotball, en flerbruksflate for ballidrett og delanlegg friidrett med hoppegrop og 60 m løpebaner.

Ved Snartemo grendehus ligger det en ballbinge på 20 x 10m med trevegger rundt og håndballmål og basketballkorer i endene. I tillegg er det nettstativ for volleyball og banen blir også brukt til landhockey og fotball. I forbindelse med ballbingen er det satt opp en ballvegg. Dette er den første bingen som ble satt opp i Vest-Agder, og bærer preg av stor slitasje.

Ved begge skolene er det sett opp ballbinger på 16 x 27m. Denne blir mye brukt både i skoletida og på fritida.

7.2.4 Skihytter og lysløyper

Det er 4 lysløyper for langrenn i kommunen.

Hægebostad IL har ei lysløype på 1250 m ved Kollemo skole. Dette er ei rundløype som er godt preparert og kan brukes ved lite snø.

Naglestad skisenter har ei lysløype på Naglestad som er 1750 m lang. Denne blir preparert når det er nok snø.

Eiken IL har ei lysløpe. Denne ligg på Verdal og har to traseer, en på 1500 m og en på 2300 m. I tillegg er det en trase på 3000 m og en 5000 m som ikke har lys i full lengde.

Det er også i løype fra Verdal til Skeie på ca 9 km. Den blir kjørt opp når snøforholdene tillater det. Eiken IL kjører også opp ei turløype på 29 km til Eikeråpen.

Alle løypene blir kjørt opp med løypemaskiner, og når snøen er på plass er det stor aktivitet.

Anleggene på Kollemo og Skeie ligger i nærmiljøene, og betyr mye for aktivitetene særlig for de yngste. Anleggene fungerer greit når det er nok snø, mens anleggene på Naglestad og Verdal er svært snøsikre.

I forbindelse med lysløypa på Naglestad ligger Lygnahytta, som er på 149 m². Denne har dusjanlegg og rom for overnatting.

På Verdal er det bygd ei fin skihytte på 149 m². Her er det dusjanlegg, toalett og overnattingsplass. Hytta er tilknyttet det eksisterande skianlegget.

7.2.5 Turløyper og turkart

Det er utarbeidet et turkart for Hægebostad kommune i samarbeid med Lister Friluftsråd. Dette er et kart der alle turstier er merket slik at man lettere kan ta seg fram på ulike steder i kommunen.

Heddan Gard har merka fleire løyper som er tilgjengelige for både turister og kommunen sine innbyggere.

Elvestien går fra kommunehuset til Snartemo. Denne er ca 5 km lang og er godt tilrettelagt for rullestol og barnevogn.

Hægebostad kommune har opparbeidet ei turløype på Skeie fra Skjækan til Skjekkeland. Denne er ca 3 km lang og har lys.

I forbindelse med skianlegget på Naglestad er det ei turløype på ca 15 km. Deler av denne løypa blir kjørt opp i vintersesongen.

Verdal skisenter har ei langrenn- og turløype på 5 km i tilknytning til lysløypene. Det er laga ei løype frå Verdal mot Skeie.

I forbindelse med filmprosjektet «Yohan» ble det satt i gang et arbeid med å få merket hele barnevandringstien fra Kvinesdal til Grimstad. Denne går gjennom 9 kommuner, og er et samarbeidsprosjekt mellom disse kommunene. I Hægebostad går den merka stien slik:

Urestad – Snartemo – Mydland – Konsmo. Det er i 2013 trykket et eget kart for barnevandringstien med forslag til etapper og overnattingssteder. Mer informasjon finnes på www.barnevandring.no.

7.2.6 Alpinanlegg

Naglestad Skisenter har en alpinbakke på ca 450 m på Naglestad. Anlegget har et skitrek og utenom er det skogsløyper og gode muligheter for kjøring i løssnø. Bakken trenger en del snø før den kan brukes, men når den er på plass er aktiviteten svært stor i helgene. Det er satt opp ei lita varmestove i forbindelse med anlegget.

7.2.7 Skytebaner

Hægebostad Skytterlag har et anlegg for skyting i Aushommen. Her er det en bane på 100m og en på 300m. 100m banen har 5 elektroniske skiver og overbygd standplass. Anlegget har løpende elg. Skytterlaget har også et skytterhus på ca 100 m². Hægebostad pistolklubb har egen bane for pistolskyting. Det er 25 meters bane, 10 standplasser og manuelle skiver. Det er et eget standplasshus til banen. Aktiviteten er relativt stor i Aushommen i sommerhalvåret.

Øvre Eiken Skytterlag har et flott skyteanlegg ved Ørteknappen på Haddelandsheia. Her er det en 100 m bane for 8 doble skiver med skivetrekk, og en 200 m bane for 10 skiver. 200m banen har elektronisk anvisning. Det er eget standplasshus til hver bane. I forrige planperiode ble det bygget et skytterhus på Ørteknappen med nødvendig kjøkken og toalett. I tillegg har skytterlaget et innendørsanlegg på Eiken Skule. Dette har 8 elektroniske skiver. I forbindelse med dette anlegget er det oppholdsrom til undervisning og sosiale aktiviteter. Det er også publikumsvisning i hallen under større stevner.

7.2.8 Orienteringskart

Hægebostad IL, sammen med Lyngdal IL og Normisjon, har et orienteringskart på ca 3 km² på naglestad. Målestokken er 1:10 000. Kartet grenser naturlig til skihytta som har fungert som start- og målområde for trening og orienteringsløp.

Hægebostad IL og Lyngdal IL tok våren 1995 i bruk et nytt orienteringskart. Kartet er på 20 km² med målestokk 1:15 000, og heter «Blomli».

7.2.9 Trav

Eiken og omegn Travklubb har en travbane på 620m med flomlys på Nerstøl. Banen blir brukt til trening og løp. Det er bygd en kombinert kiosk/varmestue på ca 30 m² i forbindelse med banen.

7.2.10 Tennis

Hægebostad IL har en dobbel tennisbane på Kollemo. Oppgradering av tennisbanen er under arbeid.

7.2.11 Snøscooter

I Hægebostad kommune finnes det et øvingsområde for snøscooter i området Sandvatn – Homsvatn – Berkjestøl – Sjøkkeli. Dette er på ca 3600 km² og blir brukt til trening, konkurranser, familiearrangement og opplæring av elever til snøscootersertifikat. Området er mye brukt.

7.2.12 Friområder

I forrige planperiode er det opparbeida flere friområder. Det er tilrettelagt et friområde på Kyrkjeodden ved Eiken Kyrkje. Badastranda har universal utforming med rullestolrampe ut i vannet, sandvolleybane, benker og areal til anna aktivitet. Friområdet ved Sørlandet Rehabiliteringssenter har blitt ryddet, og Lister Friluftsråd har tatt initiativ til å sette opp en ei kanobu med gratis utlån av kanoer. Det er Sørlandet rehabiliteringssenter som administrerer utlånet av kanoene. Gapahuken er todelt med kanoer i den ene, og benker på den andre halvdel. Det er planer om å gi området universell utforming. Friområde på Sjøkkeland er under arbeid. Det er også planer om tilrettelegging av friområder ved Vatne bru og Eiken skule.

8. Analyse av behov for aktivitet og anlegg

Ved å planlegge fysiske omgivelser med tanke på helsefremming kan man bidra til bedre fysisk og psykisk helse blant innbyggerne. Det er lettere å være fysisk aktiv dersom nærmiljøet er trygt og innbyr til aktivitet.

Et viktig innsats for å bedre folkehelsen er å rette tiltak mot grupper som vanligvis ikke er mye i aktivitet. Lister friluftsråd peker på tre konkrete tiltak som kan rettes mot lite aktive grupper

- Mange barn og unge faller utenfor organisert idrett. Her kan det være aktuelt å tilrettelegge for andre typer aktiviteter i friluft som fjellklatring, terrengsykling, padling, fiskeing m.m.
- For lite aktive voksne er det viktig å tilrettelegge for lavterskeltilbud. Studier har vist at friluftsliv er den aktiviteten flest inaktive ønsker å holde på med. For mange kan terskelen ofte bli for høy dersom det er lite informasjon om mulige turområder. En annen terskel som kan være vanskelig å forsere, er dersom det er lite tilrettelagt for kortere turer gjennom skilting og merking. Det burde derfor fokuseres på god informasjon og tilrettelegging av turområder for å skape et lavterskeltilbud.
- En annen gruppe som også er lite aktive er personer med ulik grad av funksjonshemminger eller som på annen måte har behov for rehabilitering. Her kan det være viktig å tilrettelegge turstier for rullestolbrukere og andre med nedsatt mobilitet.

Det generelle aktivitetsnivået har gått ned. Det er derfor viktig å tilrettelegge for aktivitet i hverdagen. Dette kan blant annet gjøres ved opparbeidelse av turstier der folk bor, gjerne

med lys. Det er behov for å utvikle eksisterende turnett med tanke på universell utforming. Det finnes mange fine turstier og flotte naturområder som lett tilgjengelig sommer og vinter. Det er også trimgrupper som fast bruker turstiene. Men for mange kan det være vanskelig å skaffe seg en oversikt over hvilke tiltak som finnes. Folkehelsekoordinator i kommunen vil derfor utarbeide en aktivitetskalender med oversikt over alle aktiviteter i håp om at dette vil øke aktivitetsnivået til de som i dag ikke er fysisk aktive. Denne vil være aktuell for brukere av frisklivssentralen og gjøres tilgjengelig på kommunens hjemmeside for alle innbyggerne. Lister Friluftsråd har planer om merking av flere eksisterende turløyper i tråd med merkestandarden til Innovativ fjellturisme. Disse kommer i tillegg til anlegg i handlingsplanen.

Elvestien har universell utforming. Det har i flere kommunale planer, bl.a. «Bygdeutvikling: Tingvatn – Bjærum – Kollemo» vært planlagt en forlengelse av denne som knytter denne turløypa som går langs elva fra Snartemo sammen med eksisterende turløype på Kollemo, og videre ei bru over elva til Tingvatn Fornminnepark. Denne delen av løypa har også gode muligheter for å tilrettelegges med tanke på universell utforming. Det kan også langs elva på Kollemo opparbeides universelt utforma fiskeplasser, noe som vil være et positivt tiltak med tanke på framtidig laksefiske.

Eiken idrettslag ønsker seg rundløyper tilrettelagt med flis (ikke asfalt), gjerne med utspring fra skolen. Det har de siste årene vært fokus på universell utforming. Dette er viktig, men det er også behov for løyper med et underlag som er bedre for kroppen å gå på.

Grøntområder i boligfelt med nærmiljøanlegg vil stimulere barn og unge til økt aktivitetsnivå i hverdagen.

Det er et potensiale i å oppmuntre innbyggerne til å gå og sykle i forbindelse med daglige gjøremål. På grunn av den spredte bosetningen, og relativt store avstander for mange, har det blitt vanlig å bruke bil, også ved kortere avstander. Å endre vanemønsteret er en utfordring, men vil være virkningsfullt i det forebyggende arbeidet. Utbygging av gang- og sykkelstier vil legge til rette for økt hverdagsaktivitet blant kommunens innbyggere, og være et viktig virkemiddel for å fremme god helse.

Det er for stor slitasje på gressbanen på Kollemo. Fotballgruppa har behov for en kunstgressbane. Friidrettsanlegget er også i dårlig stand i denne delen av kommunen, og det vil derfor være aktuelt med et slikt anlegg i tilknytning til denne.

Bingene på Kollemo og Snartemo trenger en oppgradering, det samme gjør belysningen på Kollemo.

På Kollemo skole har svømmeundervisningen blitt lagt til kun to dager. Idrettslagene får kun mulighet til å benytte svømmehallen de dagene skolen har vært der. De siste årene har det

vært fribading for to grupper (aldersinndelt), og svømmetrening for fire gruppe inndelt etter ferdigheter. Dette har blitt gjort på to ettermiddager med tett program. I år har svømmeundervisningen blitt lagt til torsdager, som er den dagen i uka som allerede er fylt opp med barneidrett. Kommunen har gitt tillatelse til å bruke svømmehallen på onsdager slik som før. Dette var nødvendig for å kunne opprettholde det gode svømmetilbudet.

Det er også voksne som ønsker seg muligheter til å trene i bassenget. Resultatene fra Stakken Triathlon viser at det er svømming innbyggerne i kommunen trenger mest trening på.

Idrettslagene foreslår også å holde et av kommunens bassenger åpent mellom jul og påske, annethvert år på Kollemo og i Eiken. Dette for å opprettholde svømmetrening også på vinteren. I denne perioden er det ikke fotballtrening, og dermed flere potensielle deltakere.

Frisklivssentralen ønsker seg et lite utendørsanlegg. Dette skal være et opplegg for terrengtrening, med enkle apparater der en bruker sin egen kropp som vektstang. Ifølge skolene er det behov for en liknende miniklatreskog for barn i nærområdene.

«Langs Lygne» er innspill fra barn og unge til kommunedelplan for Eiken i 2009. I dette dokumentet fremkommer det flere forslag til fremtidig bruk av områdene som ligger som et belte langs begge sider av riksveien og ned mot vannet. Flere av anleggene i handlingsprogrammet og langtidsplanen er hentet fra dette dokumentet. Et av tiltakene som også etterlyses i denne, er opprensning av stranda ved rehabiliteringssenteret. Bunnen er grumsete, det er mye siv og vannliljer. Eiken idrettslag arbeider med å få etablert en aktivitetspark i dette området. Det er planer om å utnytte grillbua bedre, og få plassert annet utstyr til vannaktiviteter her, slik som badebrett, og våtdrakter. Regionplan Agder 2020 legger vekt på tilrettelegging av tiltak for barn og unge, og de er hovedfokus i denne planleggingen. Det planlegges også en bru over til halvøya, og en klatrepark i dette området. Stranda vil få universell utforming. De ønsker å legge til rette for helårsbruk med brøyting av løype og innkjøp av truger. Planlegging av denne parken er i startgropa, og en gjennomføring vil betinge at finansieringen kommer på plass. En slik park vil tilfredsstille behov fra flere brukere; det har vært et ønske i «Langs Lygne» om en «Tarzanjungel», skolene har ønsket seg en klatreskog og frisklivssentralen har behov for en hinderløype til sine brukere. Et slik aktivitetspark vil også være svært positiv for brukerne av frisklivssentralen og Sørlandet Rehabiliteringssenter.

Et annet behov for barn og unge i nærmiljøet som fremkom i rapporten Langs Lygne er en BMX- bane. Dette planlegger Eiken Idrettslag å tilrettelegge på et område mellom skolen og bedehuset, og vil bli inkludert i handlingsplanen for de neste fire årene.

For å kunne lære elevene kartlesing, er det behov for et orienteringskart i områdene rundt hver av skolene. Et orienteringskart på 3 km² vil tilfredsstille dette behovet.

På Kollemo er det regulert inn et bade- og aktivitetsområde inntil elva. Det er foreslått en stor lagune for bading og et stort friområde rundt. I mulighetsstudiet for Birkeland og Snartemo utført av Rambøll høsten 2013 anbefaler de å følge opp denne planen, gjøre friområdet tilgjengelig med skilting, opparbeide parkeringsplasser, anlegge sandvolleyballbane og opparbeide badeplass i elva. Dette vil gi muligheter for aktiviteter på land og i vannet. De anbefaler også en tursti som binder området sammen med boligfelt og idrettsanlegg, noe en forlengelse av elvestien vil gjøre.

Rambøll sitt «Mulighetsstudie Snartemo – Birkeland» foreslår også å utvikle et aktivitetsområde på Snartemofjellet, med klatrevegg, klatreskog, offroadløype og merka turløyper.

Under arbeidet med revidering av kommuneplanens samfunnsdel har det vært fokus på hva en kan gjøre for å øke tilflytting av yngre kvinner. I denne forbindelse har flere ganger blitt påpekt at det er behov et treningssenter. Det arbeides nå med å etablere et treningssenter på Sørlandet Rehabiliteringssenter som også vil bli gjort tilgjengelig for kommunens innbyggere.

Hytteeierne og lokalbefolkningen ønsker seg oppkjørte skiløyper på Haddelandsheia.

Innbyggere i Hægebostad etterlyser bedre informasjon om når skiløypene er oppkjørt (eks på hjemmeside eller facebook). Det vil føre til økt bruk, da en lettere drar dit hvis en har oppdatert informasjon om hvilken tilstand løypene er i.

Det er nødvendig med oppgradering av lysløypa og løypenettet på Verdal og Naglestad.

Det har vært ytret et ønske om å få noen robåter ved kanosentralen, da det muligens er lavere terskel for å låne en robåt enn en kano.

Etter ombyggingen av Eiken Skule mangler det fremdeles utstyr i gymsalen. De har satt opp en ønskeliste som inneholder bom med klatrenett, systemkube, klatrenett, tau, ringer, matte, hoppebukk, benker og trampett. Utstyret har en totalpris på omtrent 200 000,-

Uteområdene rundt skolene og barnehagene i kommunen trenger en oppgradering. Det er nødvendig med en investering i områdene som gir mulighet for flere type aktiviteter, for eksempel en klatrepypyramide. For å få til en samordning av ønsker og behov for innbyggerne, skolene og barnehagene skal det utarbeides et helhetlig plan for disse uteområdene.

Personer med en funksjonshemming skal ha like bra livskvalitet som funksjonsfriske, og det er svært viktig at funksjonshemmede får mulighet til å bli inkludert i skolens gymtimer. Det er behov for aktiviteter som tilrettelegger for dette. Råd for mennesker med nedsatt

funksjonsevne har foreslått el-innebandy. Denne idretten passer bra for barn og unge med store fysiske funksjonshemminger som muskelsyke og cp-rammede. Idretten foregår i spesialbygde, elektriske sportsstoler som er spesiallaget for el-innebandy. De peker også på nødvendigheten av at nye og eksisterende anlegg blir tilrettelagt med tanke på universell utforming. Representant for de funksjonshemmede kan med fordel tas med i planleggingen av nye anlegg.

Innen friluftsliv er det gode muligheter i kommunen. Tidligere var Speidergruppa i Eiken aktiv, og gav barn og unge et organisert friluftslivtilbud. Dette var et tiltak som fanget mange, og unge som ikke var engasjert i organisert idrett fikk en mulighet til å være fysisk aktive. Dette tiltaket er et savn i kommunen, og kommunen ønsker å bidra til at speidergruppa kan starte opp igjen.

Det er begrenset tilbud av formalisert salg av jakt- og fiskekort til allmennheten. I «Regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet» er det fastsatt mål om at tilgangen til allment tilgjengelige jakt- og fiskemuligheter skal bedres. En stor andel av innbyggerne er allerede engasjert i jakt og fiske, og det er mulig å få kjøpt fiskekort. Fiskeinteressen kan fort bli større blant kommunens innbyggere og turister når laksetrappa åpner, samtidig som tilgjengeligheten kan endres. I denne forbindelse kommer elveeierlaget til å sette i gang tiltak. Samtidig ønsker kommunen å undersøke om det blant innbyggerne er behov for salg av jakt- og fiskekort, og hvordan det eventuelt kan organiseres.

For å bidra til aktivitet blant et bredere lag av befolkningen, er det behov for flere type aktiviteter, for eksempel klatretrening, speidergruppe, skøytetrening og skitrening. Kommunen ønsker å bidra til dette. Det er et mål i kommuneplanens samfunnsdel at kommunen skal tilrettelegge for at frivillige lag og foreninger skal kunne utvikle seg, og arbeide for bedre folkehelse. Aktuelle virkemidler er i første omgang økonomisk støtte, men kommunen er også villig til å vurdere andre typer virkemidler ved behov. Det arbeides med nye retningslinjer for tildeling av kulturmidler, der det vurderes å øremerke deler av midlene til nye aktiviteter eller aktiviteter som er en utvidelse av ordinær drift. Dette vil gi lag en mulighet til å søke om økonomiske støtte til oppstart av nye aktiviteter.

9. handlingsprogram for anlegg og områder

Handlingsplan for aktivitet

Prioriterte tiltak	Ansvarlige	I samarbeid med	Totale drifts-utgift pr år	Merkostnad for kommune pr år	Stat/fylke pr år	Start år	Kommentar
Etablere «aktivitetskalender»	Frisklivs-sentralen	HIL/EIL/HK	Bruk av stillingsressurs omprioriteres	Bruk av stillingsressurs omprioriteres	0	2014	Gjøres tilgjengelig på kommunens hjemmeside
Utarbeiding av plan for uteområder bhg/skole	Hægebostad kommune	HIL / EIL	Bruk av stillingsressurs omprioriteres	Bruk av stillingsressurs omprioriteres	0	2014	
Spre informasjon om turløyper og aktivitetsområder	Hægebostad kommune	Frisklivs-sentralen	Bruk av stillingsressurs omprioriteres	Bruk av stillingsressurs omprioriteres	0	2014	
Skøyetretning	EIL/HIL	HK	0	0	0	2014	HK ansvar for opparbeidelse av skøyteis.
Utrede behov og mulighet for salg av jakt- og fiskekort	HK	Grunneierlag / VAF	Bruk av stillingsressurs omprioriteres	Bruk av stillingsressurs omprioriteres	0	2015	
Vinteråpent basseng	Hægebostad kommune	HIL / EIL	165 000	165 000	0	2015	Annenhvert år i Elken og på Kollemo
Skitretning	EIL		0	0	0	2015	Frivillige arbeid
Svømmetretning	EIL		0	0	0	2016	Frivillig arbeid
Klatretretning	EIL/HIL	HK	0	Det kan søkes om økonomisk støtte	0	2017	Ønsker at speider-gruppa starter opp igjen HK ansvar for opparbeidelse av aktivitetsområde ved Snartemofjellet.
Padling	EIL/ HIL		0	Det kan søkes om økonomisk støtte	0	2017	Ønsker at speider-gruppa starter opp igjen
Ei-imebandy	Hægebostad kommune						Kostnader under utredning

Handlingsplan for anlegg

Anleggsoppgaver, tilrettelegging og tiltak	Ansvarlig	Invest. kostnad	Driftsutg pr. år (1000 kr)	Anleggsstart – finansiering (i 1000 kr)													
				Totalt			2014			2015			2016			2017	
				K	ST/F	PR	K	ST/F	PR	K	ST/F	PR	K	ST/F	PR	K	ST/F
ORDINÆRE ANLEGG																	
Renovering lys Verdal	EIL	588 000	5		196	392		196	392								
Renovering lys Kollema skole	HIL	175 000	2		87,5	87,5		87,5	87,5								
Rehabiliterer bingen på Kollema	HIL	200 000	3		60	140		60	140								
Utvildelse av løvdekket Verdal	EIL	375 000	2		125	250		125	250								
Utstyr i gymsalen på Eiken Skule	HK	202 500	2	203				203									
Aktivitetspark	EIL	850 000	10			850*			850								
Rehabiliterer bingen på Snartemo	HIL	200 000	3		60	140			60	140							
Kunstgressbane	HIL	5 000 000	30		1 600	3 400			1 600	3 400							
Oppgradering lysløype Nælestad	HIL	300 000	3		150	150			150	150							
Oppgradering løvdekket Nælestad	HIL	300 000	1		100	200			100	200							
Elektronikk på skytebanen og lukking av 100m standblass	Øvre Eiken Skytterlag	413 000	5		138	275						138	275				
NÆRMILJØANLEGG																	
Sykkelbane Eiken skule	EIL	80 000	5		40	40		40	40								
Klatrepyramide Eiken Skule	Eiken Skule	180 000	2	90	90												
Orienteringskart Kollema Skole	Kollema Skole	75 000	1	37,5	37,5												
Orienteringskart Eiken Skule	Eiken Skule	75 000	1	37,5	37,5												

*Det er søkt gjensidigestiftelsen om disse midlene

10. Langsiktig del

Uprioritert liste over planlagte idrettsanlegg og områder for friluftsliv

- Universell utforming av friområdet ved Sørlandet Rehabiliteringssenter
- Isanlegg på Kollemo skole
- Isanlegg på Eiken Skule
- Gang- og sykkelsti
- Snøkanon Verdal Skianlegg
- Tilrettelegging skiløyper Haddelandsheia
- Orienteringskart Verdal
- Innendørs hall på Kollemo
- Skatepark Eiken Skule
- Motorsportanlegg – crossbane/trialbane
- Balløkke Eiken Skule
- Tursti langs Lygne Skeie – Eiken
- Sandvolleyballbane Eiken Skule
- Bade- og aktivitetsplass på Kollemo
- Aktivitetsområde ved Snartemofjellet
- Oppgradere uteområdene ved skolene og barnehagene
- Rulleskiløype
- Tursti langs Lygna – Kollemo - Tingvatn

11. Kart

Kommunen vil i løpet av valgperioden vurdere om kommuneplanens arealdel skal tas opp til vurdering, jf vedtak i kommunestyresak 300/12. Dette kartet vil i så tilfelle kunne overføres til kommuneplanens arealdel.

Store deler av naturen i kommunen blir brukt aktivt til ulike former for friluftsliv. Særlig viktig er området langs Lygne, fra Sørlandet Rehabiliteringssenter Eiken til Sjøkkeland. På vinteren er området rundt Verdal et populært reisemål for hele regionen, i tillegg blir Hekkfjell, Haddelandsheia og Naglestad mye brukt til vinteraktiviteter.

